

MIN DOVŞAN OTARAN ÇOBAN

Dünya
xalqlarının
nağılları

GÖYƏRÇİN

Tərcümə edən:
Rəfiq Yusifoğlu

Rəssamlar:
Orxan
İlqar
Mətanət
Aytən
Vəfa

Əziz balalar, yəqin ki,
Siz "Göyərçin" in kitabxanası
seriyasından çap etdiyimiz
kitablari oxumusunuz. "Min
dovşan otaran çoban" adlı bu
kitabda dilimizə yeni tərcümə
edilən nağıllar toplanmışdır.
İnanırıq ki, bu nağıllar da
sizin xoşunuza gələcək.

"Göyərçin" in kitabxanası
Bakı-2005

MIN DOVŞAN OTARAN ÇOBAN

DÜNYA XALQLARININ NAĞILLARI

"12 AY"

Slovak nağılı

Bir ananın iki qızı var idi; biri doğma, biri ögey. Ana doğma qızını çox sevir, ögey qızın isə paxıllığını çəkirdi. Ona görə ki, Maruşka adlı ögey qız gündən-günə gözəlləşir, Alyona adlı doğma qız isə gündən-günə daha da eybəcərleşirdi.

Ana bəhanə axtarırdı ki, Maruşkanı evdən qovsun.

Yeni il təzəcə gəlmişdi. Yanvar ayının soyuq günü idi. Alyona Maruşkanın üstünə qışqırıb dedi ki, get mənə meşədən bənövşə də gətir. Bacısı deyəndə ki, axı ilin bu vaxtında bənövşə olmaz, ana doğma qızına qahmar çıxdı:

- Yaramaz! Sən mənim qızımla necə danışsən? Meşədən bənövşə dərib gətirməmiş eve qayıtma!

Yazıq qız göz yaşları içində meşəyə yollandı.

Soyuq qılınç kimi kəsirdi. Birdən onun gözüne bir ocaq göründü. Qız yaxına gəldi. Gördü ki, ocağın dövrəsində on iki daş var. Hər daşın üstündə bir insan eyləşib. Adamlar qızdan soruşdular:

- Ay qız, nə üçün gəlmisən, nə axtarırsan?

- Mehriban insanlar, ögey anamla ögey bacım məni bənövşəyə göndərdilər. Əgər bənövşə dərib apara bilməsəm, onlar məni öldürəcəklər.

Ən hündür daşın üstündə oturan Yanvar üzünü ən kiçik qardaşına tutdu:

- Mart, gəl sən mənim yerimdə eyləş.

Mart ən hündür daşın üstündə oturub əlindəki ağacla ocağı qarışdırmağa başladı. Qar əridi. Kol dibindən bənövşələr boylandı. Alyona onlardan iri bir dəstə bağladı. Qardaşlara minnətdarlığını bildirib evə tələsdi.

Ögey ana ilə ögey bacı bənövşəni görüb təəccübləndilər. Səhəri gün onlar Maruşkanı gileməyə dalınca meşəyə göndərdilər.

Qız yenə gəlib on iki qardaşa öz dərini söylədi. Bu dəfə Yanvar öz yerini İyuna verdi. İyun ən hündür daşın üstündə eyləşib ağacın yelləyən kimi qar əridi, gileməyələri yetişdi. Qız keyli gileməyə yığıb, qardaşlara təşəkkür etdi və evə qayıtdı.

Ögey ana ilə ögey qız gileməyənə acgözlüklə yedilər, Maruşkaya isə bir gülə də qiymadılar.

Dişində şirə qalan ana-bala səhəri gün Maruşkanı alma dalınca meşəyə göndərdilər. Yazıq qız yenə də göz yaşları içərisində qardaşların yanına gəlib öz dərini danışdı.

Yanvar bu dəfə öz yerini Sentyabra verdi. Sentyabr əlindəki ağacla ocağı qarışdıraraq kimi alma ağacı bar gətirdi. Qardaşlar qızı tələsdirdilər.

- Maruşka, tez ol, almaları dəf. Qız cəmi iki alma dərdi. Qardaşlarla sağıllaşib evə qayıtdı.

Almanın birini ana, birini isə Alyona dişinə çəkdi. Onlar ömürlərində belə dadlı alma yeməmişdilər. Ancaq bir alma ilə bu cür acgöz adamları doyurmaq mümkün olardı?

Alyona ögey bacısına az alma dərdiyi üçün dişinin dibindən gələn dediyi və sonra özü çoxlu alma dərmək üçün meşəyə yollandı. Qardaşlar onu görüb soruşdular:

- Ay qız, nə üçün gəlmisən, sənə nə lazımdı?

Qız Yanvarın üstünə çıxmırdı:

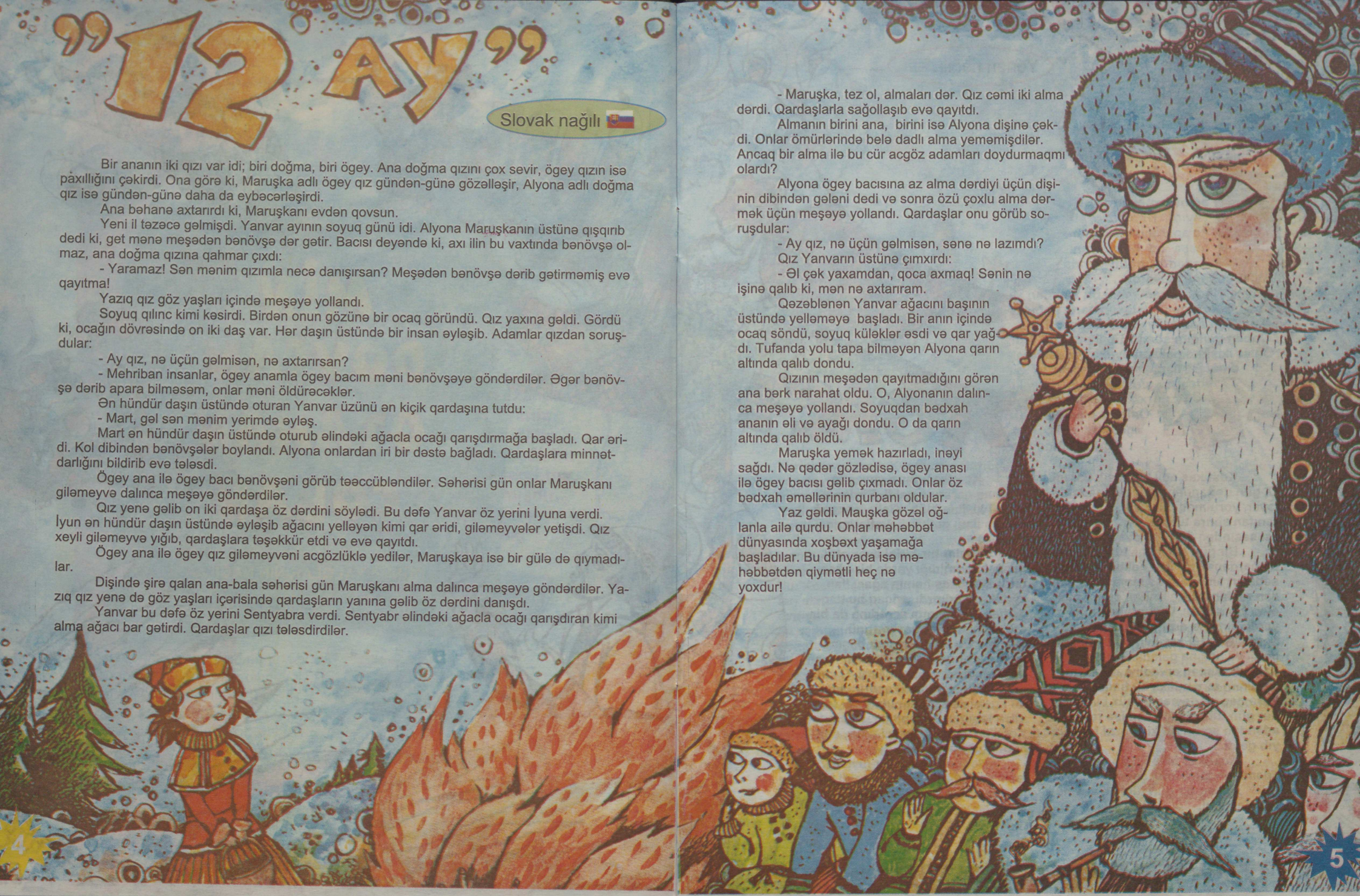
- Əl çək yaxamdan, qoca axmaq! Sənin nə işinə qalib ki, mən nə axtarıram.

Qəzəblənən Yanvar ağacın başının üstündə yelləməyə başladı. Bir anın içində ocaq söndü, soyuq küləklər əsdi və qar yağdı. Tufanda yolu tapa bilməyən Alyona qarın altında qalıb dondu.

Qızının meşədən qayıtmadığını gören ana bərk narahat oldu. O, Alyonanın dalınca meşəyə yollandı. Soyuqdan bədxah ananın əli və ayağı dondu. O da qarın altında qalıb öldü.

Maruşka yemək hazırladı, inəyi sağdı. Nə qədər gözlədisə, ögey anası ilə ögey bacısı gəlib çıxmırdı. Onlar öz bədxah əməllərinin qurbanı oldular.

Yaz gəldi. Maruşka gözəl oğlanla ailə qurdu. Onlar məhəbbət dünyasında xoşbəxt yaşamağa başladılar. Bu dünyada isə məhəbbətdən qiymətli heç nə yoxdur!

Yunan nağılı

İLÂN AĞACI

Kostikas adlı bir kasıb var idi. O, gün doğandan, gün batınadək işləyər, yorulmaq bilməzdi. İşini qurtarandan sonra tütək çalar, onun gözəl sesindən özü də zövq alardı.

Bir gün Kostikas tütək çalanda hardansa bir ilan gəlib mahnının sadaları altında rəqs etməyə başladı. İlan rəqsini qurtarandan sonra baş əyib yoxa çıxdı. Onun rəqs etdiyi yerdə bir kisə qızıl gören Kostikas heyrləndi. O, qızilları götürüb evə getdi və başına gələnləri arvadına danışdı. Ancaq arvadına möhkəm-möhkəm tapşırırdı ki, bu haqda heç kəsə heç nə deməsin. Düz bir il kişi hər gün tütək çaldı, ilan isə rəqs edəndən sonra bir kisə qızıl bağışlayıb getdi.

Kostikas ölkənin ən varlı adamlarından birinə çevrildi.

Ancaq bir gün tütəyin səsinə ilan gəlmədi.

Kostikas onun yuvasını qazmaq qərarına gəldi. Birdən o gördü ki, ilan ölüb. Kişi acı-acı ağladı və ilanı getirib heyətlərində basdırdı.

Günler bir-birini əvəz etdi. İlanın basdırıldığı yerdə bir ağac bitdi. Kostikas həmin ağacı ilan ağacı adlandırırdı, ancaq bu haqda heç kəsə, hətta arvadına da bir söz demədi. Hər bazar günü adamlar bu sehirli ağacın başına yığışır, onun nə ağacı olması haqda mübahisə davam edirdi. Hamı mərc gəlir, çoxlu pul qoyur, ancaq bu ağacın nə ağacı olduğunu tapa bilən tapılmır ki, tapılmır. Kasıb Kostikas həmişə mərci udur, çoxlu pul qazanırdı.

Həmin kənddə bir hiyləgər tacir yaşayırdı. O qərara gəldi ki, nə yolla olur-olsun bu ağacın

sirrini öyrənməli, Kostikasın bütün var-dövlətinə sahib olmalıdır. Bu məqsədlə o, Kostikasın arvadına hədiyyələr verdi və nəhayət, öyrəndi ki, bu ağac ilan ağacıdır.

Növbəti bazar günü mərc-ləşmə mərasimində o, bütün var-dövlətini girov qoydu və mərci uddu. Kostikasın bütün pulları, qızilları əlindən getdi. Onu öz doğma evindən də qovdular. Arvadının xəyanətinin qurbanı olan Kostikas çöllərə düşdü. Qarşısına gələn müdrik qocaya öz başına gələnləri danışdı. Qoca ona dedi ki, sənin taleyin Günəşin evindədir.

Qoca bu sözləri deyib qeyb oldu. Kostikas Günəşin evini axtarmağa başladı. Qarşısına bir qarı çıxdı. Başına gələnləri danışdı. O saat başa düşdü ki, bu adi qarı deyil, onun taleyidir.

Qarı Kostikasa dedi ki, səbrli ol, gəl birlikdə Günəşi gözləyək.

Nəhayət, Günəş gəlib çıxdı. Qarı ona yalvardı ki, başına müsibətlər gələn insana kömək etsin.

Günəş Kostikasa dedi:

- Öz kendinize qayıt və səni müflis edən, bu günə salan tacirlə mərcə gir. O deyəcək ki, şərqdən, sən isə mərc gəl ki, yox, bu gün günəş şimaldan doğacaq.

Kostikas Günəşin dediği kimi etdi. Tamahkar tacirlə mərc gəldi ki, bu gün günəş şərqdən yox, şimaldan doğacaq. Qələbəsinə tam əmin olan tacir Kostikasın əlindəki sonuncu qızillara sahib olmaq üçün camaatın qarşısında söz verdi ki, əgər uduzsa, bütün var-dövlətindən əl çəkəcək.

Hamı həyəcanla Günəşin doğmasını gözləyirdi. Tacirin isə ürəyi partladı. Şimaldan doğan günəş dörd yana şəfəq saçırdı. Yenidən var-dövlət sahibi olan Kostikas isə xoşbəxt-xoşbəxt gülümsəyirdi.

ÇAR VƏ DÜNYA GÖZƏLİ

Biri var idi, biri yox idi. Bir quldur var idi. Onun var-dövləti başından aşırı. Ölüm ayağında olan həmin quldur arvadını yanına çağırıb dedi:

- Mən öləndən sonra bütün var-dövlətimi yoxsullara payla. Təkcə qılıncımı, atımı və itimi saxla. Oğlum böyüyəndə yadigarlarımı ona verərsən.

Ərinin ölümündən sonra arvadı onun vəsiyyətinə əməl etdi.

Nağıl dili yüyrək olar. Quldurun oğlu böyüyüb boya-başa çatanda anası atasından qalan yadigarları ona verdi.

Quldur oğlu qılıncı götürüb ata mindi. Atı meydana çapıb, iti də yanına səslədi. O, təsadüfən meydana çarın oğlunu tapdalayıb öldürdü. Qoşun quldur oğlunun üstünə hücum etdi.

Yeni-yetmə gənc özünü itirmədi. Yel qanadlı atını çapıb aradan çıxdı.

Oğlan az getdi, üz getdi, dərə, tərə, düz getdi, gəlib bir billur sarayın yanına çıxdı. Ha boylandısı, içəri girməyə yol tapa bilmədi. Baxıb gördü ki, sarayın içində bir dünya gözəli var. Ondən xahiş etdi ki, qapını açsın. Qız isə dedi ki, qapını gərək sən özün açasan.

Quldur oğlu qılıncını qalaya çırpın kimi onun qapıları taybatay açıldı. Qızla oğlan sarmaşıq kimi bir-birinə sarıldılar. Onlar ailə qurub xoşbəxt ömür sürməyə başladılar. Bir gün dünya gözəli hamamdan qayıdanda onun billur başmağının bir tayı çaya düşüb axdı.

Çarın qulluqçuları bu başmağı tapıb heyran qaldılar. Təsadüfi deyildi ki, başmağın üstündə "Dünya gözəli" sözləri yazılmışdı. Adamlar hədiyyə almaq həvəsi ilə billur başmağı çarın yanına apardılar. Billur başmağı görüb heyran qalan hökmdar əmr etdi ki, onun sahibini yerin deşiyindən də olsa tapıb gətirsinlər.

Təsadüfi deyil ki, atalar belə deyib: "Soraqlaya-soraqlaya gedib İstanbula çıxarsən".

Çarın adamları gəlib Dünya gözəlini tapdılar. Dedilər ki, hökmdar sənənlə evlənmək istəyir. Qız onlara dedi ki, ərim gəlməmiş başınızı götürüb qaçın. Yoxsa sizin üçün çox pis olacaq.

Elçilər qızın cavabını çara çatdırdılar. O, qızı getirmək üçün beş yüz nəfərlik qoşun göndərdi. Quldur oğlu sehrli qılıncı ilə qoşunu qırıb-çatdı. Acıqlı çar neçə dəfə qoşun göndərsə də, məqsədinə çatı bilmədi.

Çar bir küpəgirən qarını çağırıb dedi ki, nə yol ilə olur-olsun gedib Dünya gözəlini mənə gətirməlisən.

Qarı ipəkdən uçan şar düzəltdirdi. Şarı gizlədib özünü bicliyə vurdu. Dünya gözəlinin yol azmış qariyə rəhmi gəldi, onu saraya apardı. Qarı quldur oğlunun da, onun arvadının da etibarını qazandı. Onların qılığına girib öyrəndi ki, oğlanın bütün gücü onun qılıncındadır. Gecə fürsət tapan qarı qılıncı oğurlayıb dərin bir hovuzun içinə atdı. Oğlan o saat xəstələndi. Qarı dərman bitkisi yığmaq adı ilə Dünya gözəlini billur qəsidən çıxardı. Onu tovlayıb uçan şara mindirdi və çarın yanına apardı.

Çar qızı görəndə ağlı başından çıxdı. Dedi ki, onunla evlənmək istəyir. Başqa qarəsi qalmayan qız razılaşdı, ancaq vaxt udmaq məqsədilə qırx gün möhlət istədi.

Dedi ki, qoy ölkənin hər yerindən gəlib mənim gözəlliyimi görsünlər. Toyun qırxıncı günü mən səni cavandan bir oğlana çevirəcəyəm. Yalnız bundan sonra biz evlənmə bilərik.

Çar razılaşdı. Toy gününü təyin edib gözləməyə başladı.

Sizə kimdən xəbər verək, quldur oğlundan. O, xəstəlikdən üzülürdü. Bilirdi ki, qarı qılıncı oğurlamaqla ona kələk gəlib.

At dərddli-dərddli kişnəyir, it acı-acı hürür, oğlan isə yataqda inildəyirdi. Belənin hardan gəldiyini bilən gənc itə dedi:

- Mənim sadıq dostum! İndi bütün ümidim sənədir. Əgər mənim qılıncımı axtarıb tapa bilməsən, ölüm yatağından qalxa bilməyəcəyəm.

At qılıncı axtarmağa getdi. Gördü ki, o, hovuzun lap dibin-dədir. Vəfalı it bir neçə dəfə hovuzla baş vurub, çətinliklə qılıncı çıxara bildi. Onu gətirib sahibinə verəndə oğlanın gözələrinə işıq, qollarına tərər gəldi. O, yataqdan qalxıb ata mindi və öz sevimli həyat yoldaşını axtarmağa getdi. Kənd-kənd, şəhərbəşəhər at çapan oğlan paytaxta çatdı və toy haqqında xəbəri eşidib, hər şeyi başa düşdü.

Oğlan libasını dəyişib toy evinə getdi. Qız o saat ərinə tanıdı. Onu aparıb gəlin otağında gizlətdi. Şah cavanlaşmaq ümidi ilə Dünya gözəlinin yanına gələndə oğlan qılıncı ilə onun boynunu vurdu. Şəhəri gün dünya gözəli gəlinlik paltarları geyinib öz əri ilə adamların qarşısına çıxdı. Dedi ki, söz verdim ki, mən qoca çarımızı cavanlaşdırdım.

Camaat heyretə gəldi. O gündən quldur oğlu çar, onun həyat yoldaşı isə çarışa oldu. Atalar doğru deyib: "Özgəyə quyu qazan, özü düşər..."

HEYVANLARIN, QUŞLARIN DİLİNİ BİLƏN ÇOBAN

Qədim zamanlarda bir çoban yaşayırdı. Bir dəfə o, sürünü otlağa aparanda uzaqdan gördü ki, meşə od tutub yanır. Ya-xına gedəndə odun içində bir ilan dil açıb çobana yalvardı:
- Ey xeyirxah insan, məni bu alovdan xilas elə! Əvəzində nə istəsən sənə bağışlayaram. Mən ilanlar kralının oğluyam!

Çoban yanğını söndürüb ilanı xilas etdi. Onlar ikisi köməkləşib yekə bir daşı qaldırdılar. İlan yerin altındakı iri bir deşiyə girib çobana dedi ki, qorxma, ardıma gəl! Onlar az getdilər, üz getdilər gəlib ilanlar krallığına çıxdılar.

İlanlar kralı çobana dedi:

- Ey kasıb oğlan!
Sən mənim
oğlumu
ölümdən
xilas
etməsin.
Ürəyindən
nə keçirsə,
məndən istə!

Çoban dedi:

- Mənə heç nə lazım

deyil. Ancaq bütün heyvanların, quşların dilini bilmək istəyirəm.

İlanlar kralı razılaşdı. Ancaq oğlana dedi ki, bu haqda heç kəs heç nə bilməməlidir. Əgər oğlan sirrini açsa, o saat öləcək.

Çoban ilanlar kralına söz verdi ki, bu haqda heç kəsə heç nə deməyəcək.

Oğlan ilanlarla vidalaşdı, yerüstü dünyaya qayıtdı.

Çoban evə qayıdanda üstündə ko-ğuşu-oyuğu olan bir ağaca rast geldi. Bu- daqda əyləşən sağsağanlar bir-birinə de- yirdilər ki, bu ağacın koğuşunda çoxlu- çoxlu pul gizləyiblər.

Oğlan heç bir söz deməyib evə get- di. Qaranlıq düşəndə bir araba götürüb hə- min ağacın yanına gəldi. Pulları koğuşdan çıxarıb arabaya yüklədi. Evə gəlib özünə bir imarət tikdirdi. Baş çobanın qızı ilə ev- ləndi.

Ancaq arvadı ona dinclik vermir, elə hey soruşurdu:

- Sən bu qədər pulu hardan almı- sañ?

- Bu haqda məndən heç nə soru- şma!

Ancaq arvad ərindən əl çəkmirdi ki, çəkmirdi.

Evin sobasının yanında iki pişik bir- biri ilə söhbət edirdi. Qoca pişik cavanı dila tutub onu piy oğurluğuna göndərmək istə- yirdi. Bunu eşidən çoban güləndə arvadı israrla ondan soruşdu ki, nəyə gülür- sən. Çoban pişiklərin söhbətini ona danışdı.

- Bəs sən bunları hardan bilirsən?

- Arvad, gəl soruşma, əgər bu sirri açsam, mən öləcəyəm.

Bir dəfə ər ilə arvad atlarını minib yarmarkaya gedirdilər. Atlar bir-biri ilə danışdı. Arvadın mindiyi at çobanın atına deyirdi:

- Sənə nə var e, yükün yüngüldü. Mən isə bu yekəlikdə gonbul bir adamı aparıram. Bunu eş- idən çoban bərkən güldü və atların söh- bətini arvadına danışdı. Ancaq arvad nə qədər elədisə, ona öz sirrini açmadı.

Evə gələndə itlərin söhbətindən oğlan öyrəndi ki, onlar qurdun yağlı dilinə aldanıb bir neçə qoyunu ona hədiyyə ediblər. Bodri adlı köpek itlərin üstünə acıq- lanıb deyirdi:

- Çobanın çöreyi sizin burnunuzdan gəlsin. Siz nə cürətlə sahibinize xəyanət etdiniz!

Bunu eşidən çoban o biri itləri evdən qovdu, Bodriyə isə mükafat olaraq bir tikə çörək atdı.

Elə bu vaxt çobanın arvadı gəldi. İki ayağını bir baş- mağa diredi ki, mütləq öz sirrini mənə açmalısən. Kişi çox dedi, arvad az eşitdi. Axır ki, çoban sirrini açmaq qərarına gəldi. Ancaq əvvəlcə bir tabut hazırladıb onun içinə girdi. Sirrini açmamışdan əv- vəl daha bir tikə çörək kəsib sa- hibinə sadıq köpəyə atdı.

İt isə çöreyə dilini də- vurmadi. Elə bu zaman xoruz qa- çıb gəldi və çöreyi dimdikləməyə baş- ladı. İt ona acıqlandı:

- Ey axmaq, bizim sahibimiz indi öləcək, sən isə arxayınca çöreyi dimdikləyirsən.

Xoruz dilləndi:

- Axmaq sən və sən

sahibindi. Gör mənim nə qədər arvadım var. Bir sözüm onların hamısı üçün qanun- du. Sənin tərifi sahibin isə bir arvadla ba- cara bilmir.

Bunu eşidən çoban o dəqiqə tullanıb tabutdan çıxdı. Arvadını döyüb tapşırı ki, bir də mənim sirrimi soruşsan, səni öldürəcəyəm.

MİN DOVŞAN OTARAN ÇOBAN

sirlikdən qaçan Vsemil adlı bir cavan vətəne doğru yol gedirdi. Onun bir parça çörək və bir kiçik qabla dolu süddən başqa heç nəyi yox idi. Yoldan isə bir manat pul tapmışdı. O, olan-qalan azuqesini ehtiyat saxlayır, mer-meyvə ilə dolanırdı.

Meşənin dərinliyində onun qarşısına bir qoca çıxdı. O, Vsemildən çörək istədi. Oğlanın qocaya rəhmi gəldi və bir parça çörəyi ona verdi. Qoca acgözlüklə çörəyi yədi, əvəzində oğlana bir tütək bağışlayıb, yoxa çıxdı.

Vsemil meşədən çıxıb səhra ilə yoluna davam edəndə qarşısına ayrı bir qoca çıxıb ona yalvardı:

- Oğlum, susuzluqdan dodaqlarım çat-çat olub. Mənə içməyə bir şey ver.

Oğlan çar-naçar südü qocaya verdi. Qoca acgözlüklə südü başına çəkdi. Sonra oğlana bir şallaq bağışlayıb qeyb oldu. Vsemil yoluna davam etdi. Gördü ki, ağacın dibində bir qoca oturub ağlayır. Oğlan qocanın ağlamağının səbəbini soruşanda məlum oldu ki, qoca pulunu itirib, ele buna görə də evə qayıtmağa qorxur. Vsemil fikirləşmədən tapdığı pulu qocaya bağışladı. Bu qoca da oğlana bir mıxça verib, o biri qocalar kimi gözdən itdi.

Gümanı heç nəyə gəlməyən oğlan bir vilayətə gedib çıxdı və özünə iş axtarmağa başladı. Eşitdi ki, vilayətin panına dovşan otaran bir çoban lazımdır. Amma panın şərti çox ağır idi: - Min dovşanı ele otarmalısan ki, bir dənəsi də itməsin.

Pana çobanlıq edən nə qədər cavan şərti yerinə yetirmədiyi üçün qul kimi işləməyə məcbur olmuşdu.

Vsemilin öz bəxtini sınamaqdan başqa çarəsi qalmamışdı.

Dovşanları açıb örüşə buraxanda adamlar qərüb çobanın halına acıyır, istehza ilə gülürdülər. Ancaq möcüzə baş verdi.

Oğlan qocanın bağışladığı tütəyi çalmağa başlayan kimi dovşanlar əsgər kimi nizama düzülüb komanda gözlədilər. Vsemil onları asanlıqla otlığa apardı. Ona ağırlıq etməsin deyə belindəki mıxçanı çıxarıb yerə vurdu. Dovşanlar mıxçanın ətrafında otlamağa başladılar. Ot qurtaran kimi oğlan mıxçanın yerini dəyişməyə başladı.

Şallağı yelləyən kimi kenara qaçan dovşanlar qayıdıb onun yanına gəldilər. Adamların ağzı açıla qalmışdı. Axşam dovşanları saydılar. Düppədüz min dənə idi. Pan lap çasıb qalmışdı. Ancaq vəd etdiyi kimi öz qızını dovşanları otara bilən bir çobana vermək ona ağır gəlirdi. Ele buna görə də o, müxtəlif tədbirlər görməyə başladı. Əvvəlcə gombul aşpaz qadını Vsemilin yanına göndərdilər. Aşpaz ağlayıb dedi ki, pan üçün bişirdiyim dovşanı yandırımışam. Bir dovşan verib mənə xilas etməsən, ağa mənə öldürəcək. Oğlanın aşpaza rəhmi gəldi. Ona bir dovşan verib yola saldı. Lakin şallağı yelləyən kimi dovşan qadının qucağından düşüb çəmənə qayıtdı. Axşam yenə də dovşanların sayı düz gəldi.

Səhəri gün pan öz qızını çobanın yanına göndərdi. Oğlan başa düşdü ki, bu da yeni bir hiylədir.

Ancaq özünü sındırmadı. Dovşanlardan birini qıza verdi. Atasının tapşırığını yerinə yetirən qız sevinclə saraya girmək istəyəndə oğlan şallağı yellədi. Dovşan qızın qucağından düşüb qaça-qaça otlığa qayıtdı.

Səhəri gün heç kəsə etibar etməyən pan özü libasını dəyişib çobanın yanına getdi. Oğlan onun da xahişini yerə salmadı. Ancaq pan aldığı dovşanı nə qədər bərk tutsa da, oğlan şallağı yelləyən kimi o, qəflətən tullanıb çobanın yanına qaçdı.

Panın şərtinə görə oğlan onun qızına sahib olmaq üçün çoxlu nağıl danışmalı oldu. Nağıllar bir-birini əvəz edirdi. Pan isə qışqırıb deyirdi ki, yenə

Bunu gören oğlan panın necə gəlib ona qorxdı ki, oğlan onun itin burnunu necə

buna görə də tez qışqırıb sənə verməyə Beləliklə, ağıllı və oğlan panın ni oldu və xoşbəxt günlər yaşamağa başladı.

yalvarmasını danışdı. Pan öpməsini də danışa. Ele dedi ki, mən qızımı razıyam. xeyirxah kürekə

NƏ ÜÇÜN QOCALARA HÖRMƏT EDİRLƏR

Bir qəddar çar əmr verdi ki, ölkədəki bütün qocaları öldürsünlər. Ona görə ki, qocalar nə ekə, nə biçə, nə də odun doğraya bilirlər. Onlar bütün günü evdə oturur, havayı yerə yeyib-ıçır, əl-ayağa dolaşırlar.

Çarın cəlladları əlcəklərini geyib baltalarını əllərinə götürdülər. Təkcə bir boyarın qoca atası salamat qaldı.

Boyarın öz atasına rəhmi gəldi. Ölkədə heç kəs bundan xəbər tuta bilmədi. Qəddar çarın bir dəlisov atı var idi. Heç kəs onu ram edə, minə bilmirdi. Sarayda bir çoxbilmiş, hiyləgər qarı yaşıyrdı. Çar ondan soruşdu ki, bu atı sakitləşdirmək üçün bir tədbir gör. Qarı dedi:

- Sən öz boyarlarına əmr et ki, hərəsi qumdan bir cilov toxuyub gətirsin. Əgər belə olsa, at öz dəliliyindən əl çəkəcək.

Zalım çar öz boyarlarını yanına çağırıb əmr etdi:

- Səhər hərəniz mənə qumdan toxunmuş bir cilov gətirmənsəniz, özünü-zü ölmüş bilin.

Başlarını itirmiş boyarlar vahimə, qorxu içərisində öz evlərinə getdilər.

Onlar nə edəcəklərini bilmirdilər. Atasını gizləyən boyar da evə fikirli-fikirli qayıtdı. Qoca atası ondan soruşdu:

- Oğul, niyə fikirlisən?

Boyar çarın axmaq qərarı haqqında ona məlumat verdi.

Qoca gülümsündü:

- Elə bundan ötrü narahatsan?

Heç fikir eləmə. Sabah çar sizi çağırıb soruşanda ki, "qumdan toxunan cilov hanı?" belə cavab verərsən: "Qüdrətli hökmdar, biz qumdan cilov hörməyə hazırıq. Ancaq heç demədiniz ki, sizə qalın, yoxsa nazik cilov lazımdır. Həmin cilovdan birini bizə verin ki, ona baxıb yenisini toxuyaq".

Oğul atasının dediyi kimi elədi.

Çar onun ağıllı cavabını eşidib başını aşağı aydı və dedi:

- Həqiqət, həqiqətdir. Mən sizə nümunə verə bilmərəm. Axı qumdan toxunmuş cilovu mən hardan alım ki, sizə verim?!

Bundan sonra çar boyarları cəzalandırmadı. Yayda heç zaman görünməmiş bir quraqlıq oldu. Hər şey yanib sovuldu. Gələn il əkmək üçün bir gile də toxum qalmamışdı. Ölkənin üstünü acından ölmək təhlükəsi almışdı.

Çarın qayğıları başından aşırırdı. O, boyarları yanına çağırıb dedi:

- Sabah hardan olur-olsun səpin üçün toxum tapıb getirin. Yoxsa sizin hamınızın boynunuzu vurduracağam.

Çarın yanından çıxan boyarlar özlərində, sözlərində deyildilər. Toxumu hardan tapsınlar?

Oğlunu qəmli görən qoca ata soruşdu:

- Oğul, nə olub?

- Eh ata, bu dəfə sən mənim dərdimə çarə tapa bilməyəcəksən. Ona görə ki, bizim ölkəmizdə bir də nə də olsun buğda qalmayıb. Çar isə biz boyarlara əmr edib ki, hardan olur-olsun buğda toxumu tapıb gətirək.

Qorxma, oğlum. Hər bir dərdin çarəsi var. Sabah çara deyərsən ki, əmr etsin, bütün qarışqa yuvalarını eşsinlər. Bu yuvalardan kifayət qədər toxumluq buğda tapa bilərlər.

Səhərişi gün çarın əmri ilə qarışqa yuvalarını qazıb hər yuvadan bir kise buğda yığdılar. Bunu görən çar ona ağıllı məsləhət verən boyardan soruşdu:

- De görüm sənə bu ağıllı məsləhəti kim verib?

- Deyə bilmərəm, hökmdar.

Əgər desəm, siz əmr edəcəksiniz ki, mənə assınlar.

- Qorxma danış! Söz verirəm ki, sən başından bir tük də əskik olmayacaq.

Boyar boynuna aldı ki, çarın əmrinin əksinə olaraq o öz qoca atasını gizləyib. Bütün bu ağıllı məsləhətləri ona qoca atası verib.

Bütün bunları eşidəndən sonra çar yeni bir əmr verdi:

- Heç kəs qocaları incitməyə haqqı yoxdur. Hamı onlara hörmət etməli, qayğı göstərməlidir.

NƏ ÜÇÜN İT PİŞİYƏ HÜRÜR, PİŞİK SİÇAN YEYİR?

Çex nağılı

Bütün heyvanların hökmdarı insan itə onunla birlikdə görmək, heyət-bacanı qorumaq hüququ vermişdi. İt bu etibara görə çox sevinir, qürrelənir, pişik isə onun paxıllığını çekirdi. Nəhayət, bir gün pişiklər məsləhətləşib qərara gəldilər ki, insanın itə verdiyi hüququ oğurlasınlar. Belə də etdilər. İtə hüquq verilməsi haqqında kağızı oğurlayıb, uçur bir anbarda gizlədilər.

Bir siçan təsadüfən insanın itə verdiyi kağızı görüb sevindi və qaçıb bacı-qardaşlarını mustuluqladı. Siçanlar çox fikirləşdilər ki, nə yolla olur olsun, bu qərarı özlərində saxlasınlar. Ancaq necə? Uzun müddət onlar bir qərara gələ bilmədilər. Nəhayət, ən böyük və ağıllı siçan dedi:

- Bacılar, qardaşlar! Mənə elə gəlir ki, bu hüquq özümüzə saxlamağın ən yaxşı yolu onu yeməkdir. Belə də heç kəs onu bizim elimizdən ala bilməz.

Bu təklif bütün siçanların xoşuna gəldi. Onlar o saat gözəl bir ziyafəti təşkil edib üstünə hüquq yazılmış kağızı son tikəsinə qədər yedilər.

Bir gün it xəbər tutdu ki, onun hüququnu oğurlayıblar. O, pişiyin üstünə cumub, kağızı qaytarmağı israrla tələb etdi. Pişik çar-naçar razılaşıdı. Ancaq qoyduğu kağızı yerində tapa bilmədi. O saat başa düşdü ki, kağızı siçanlar oğurlayıb. Pişik siçanların üstünə hücum edib kağızı tələb elədi. Siçanlar qorxsalar da, kağızı verə bilmədilər. Çünki son tikəsinə qədər onu yemişdilər. Elə o vaxtdan itlərin pişikləri görməyə gözü yoxdur. Pişiklər rastlarına çıxan siçanları o saat yeyirlər.

Rumin nağılı

İLYANA KOZINZYANA

Qədim zamanlarda bir çarın lonitse adlı gözəl bir oğlu var idi. Lonitse ilxıcı ilə at otarmağa getməyi çox xoşlayırdı. Bir dəfə səhrli gölün sahilində atlar otlayan- da lonitse uzanıb yatdı. Gəldən bir gözəl qız çıxıb onu bağrına basdı, öpdü, ancaq nə qədər çalışdısa, onu yuxudan oyada bilmədi. Sonra qız gölə girib görünməz oldu.

İlxıcı lonitseni yuxudan oyadıb, əhvalatı ona danışdı. Oğlan çox pərişan oldu.

Səhrisi gün oğlan həmin gözəl qızı görmək arzusu ilə gölün sahilinə getdi. Bu dəfə də oğlanı yuxu apardı. Qız sudan çıxıb onu öpüşlərə qər q elədi, ancaq oyada bilmədi ki, bilmədi. Ağ-laya-ağlaya gölə qayıtdı.

Üçüncü gün lonitse özünə söz verdi ki, yatmayıb qızın yolunu gözləyəcək. Ancaq bu dəfə də o, dərin yuxuya getdi. Qız yenə də sudan çıxıb şahzadəni öpdü, öz barmağındakı üzüyü çıxarıb oğlanın barmağına, oğlanın üzüyünü isə öz barmağına taxıb səhrli gölə qayıtdı. Oğlanın daş kimi yatdığını gören qız acığa düşüb özünə söz verdi ki, bir daha sahile çıxıb oğlanın yanına qayıtmayacaq.

Lonitse yuxudan durub gördü ki, öz üzüyü yoxdur, əvəzində isə onun barmağına başqa bir üzük taxılıb. Üzüyün üstündə yazılmışdı: "Qızıl saçlı, ilahi səli İlyana Kozinzyana". Oğlan yazını oxuyub çox pərişan oldu. Qərara gəldi ki, nəyin bahasına olursa olsun, axtarıb İlyanani tapacaq.

Lonitse bütün var-dövlətini kasıblara payladı. Ayağına dəmir çəkmə geyib, əlinə dəmir əsa alıb sevgilisini axtarmağa getdi. Nə etmək olar, məhəbbət insanı dünyanın ən uzaq guşələrinə də səs-ləyə bilər. Lonitse dünyanı gəzə-gəzə əvvəlcə kiçik, sonra ortancıl, daha sonra isə böyük bacısının ərdə olduğu uzaq diyarlara getdi. Ancaq heç yerdə İlyanadan səs-soraq tapa bilmədi.

Lonitsenin ürəyi dərddən üzüldü. Ancaq o ümidini itirmir, başında dəli bir sevdə öz İlyanasını axtarırdı...

Lonitse az getdi, üz getdi, dərə-təpə düz getdi, nəhayət, köhnə bir dəyirmanın yanına gəlib çıxdı. Nəzakətlə salam verib, öz dər-dini qoca dəyirmançıya danışdı. Dəyirmançı dedi ki, hələ indiyə qədər bu dəyirmanı bir yer adamının ayağı dəyməyib. Dəyirmanın sahibi ələ həmin qızdır. O, ildə bir dəfə doqquz nəhəng qızla bura-dən göndərir. Mən bir gecədə həmin dəni üyüdüb, quşlarla İlyanaya göndərirəm.

Qoca onu üyüdüb, quşlara yüklədi. Ancaq oğlanı nə qədər axtarıdıda tapa bilmədi. Lonitse isə etibarlı yerdə idi. Un kisələrini boşaldanda, bir kisənin içindən gözəl bir oğlan çıxdı. İlyananın aşpazı oğlanın kimliyini soruşdu. Lonitse başına gələn qadına danışdı.

Bir gün lonitse aşpazın əvəzinə unu yoğurub çörək bişirdi. İlyana çörəyi görüb soruşdu ki, bunu kim bişirib. Qadın and-aman elədi ki, kim olacaq, mən özüm. Bir gün xəmir yoğuranda lonitse üzüyü onun içinə qoydu. İlyana çörəyin içində öz üzüyünü görəndə hər şeyi anladı. Aşpaz çörəyi lonitsenin bişirdiyini boynuna aldı.

İlyana əmr etdi ki, lonitseni onun yanına getsinlər.

İki sevgili sarmaşıq kimi bir-birinə sarıldılar. Sonra onların toyu oldu. Bir-birlərini dərin məhəbbətlə se-vən gənclər şad və xürrəm yaşamağa başladılar.

Hind nağılı

AMBE VƏ RAMBE

Siçanlarla dolu olan böyük bir evdə bir pişik yaşayırdı. O hər gün istədiyi qədər siçan tutub yeyir, bolluq içində ömür sürürdü.

Günler, aylar ötdü, pişik qocaldı, siçan ovlamaq onun üçün gündən-günə çətinləşməyə başladı. Pişik çox fikirləşdi və bir gün siçanları yanına çağıraraq dedi:

- Siçanlar, heç bilirsiniz sizi niyə çağırıram? Boynuma alıram ki, sizi çox incitməmişəm. İndi tutduğum işdən özüm də pəşiman olmuşam. Arxayınca gəzib, dolaşın. Bundan sonra mən sizin birinizə də toxunmayacağam. Ancaq şərtim var. Gerek hər gün cərgə ilə mənim qarşımdan keçib baş əyiniz.

Siçanlar çox sevindilər və pişiyin şərtini qəbul etdilər. Onlar hər gün iki dəfə pişiyin qarşısından keçib baş əyir, pişik isə sakitcə dayanıb itaətkar siçanlara tamaşa edirdi. Ancaq axırıncı siçan baş əyəndə bir göz qırpmında onu tutub yeyirdi. Bundan əvvəlki siçanların heç birinin xəbəri olmurdu.

Siçanların arasında Ambe və Rambe adlı iki dost var idi. Günler ötdükcə onlar hiss elədilər ki, siçanların sayı azalır. Onlar pişikdən şübhələnməyə başladılar. Qərara gəldilər ki, hər gün pişiyin qarşısından keçəndə Rambe birinci, Ambe isə axırıncı keçsin. Cərgenin önündə gedən Rambe ədəb-ərkanla pişiyə baş əyəndən sonra qışqırıb soruşurdu:

- Ambe, qardaşım, hardasan?

Cərgenin axırından Ambenin səsi eşidildi:

- Rambe, narahat olma, mən buradayam.

Beləcə günler keçir, pişik siçanları tutmağa cəsarət etmirdi. Qorxurdu ki, fırıldaqının üstü açılacaq.

Nəhayət, bir gün aclıq ona güc gəldi. Qəzəblə Ambenin üstünə tullananda bunu bütün siçanlar gördülər və pişiyin fırıldaqının üstü açıldı.

Pişik o gündən bir dəne də siçan tuta bilmədi. Arıqlayıb öldü.

Beləliklə pişiyin də, nağılın da sonu çatdı.

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

№ 6-7 (511-512)

ON İKİ AY.....4-5

İLƏN AĞACI.....6-7

ÇAR VƏ DÜNYA GÖZƏLİ.....8-9

HEYVANLARIN, QUŞLARIN DİLİNİ BİLƏN ÇOBAN...10-11

MİN DOVŞAN OTARAN ÇOBAN.....12-13

NƏ ÜÇÜN QOCALARA HÖRMƏT EDİRLƏR?.....14-15

NƏ ÜÇÜN İT PİŞİYƏ HÜRÜR, PİŞİK SİÇAN 16
YEYİR?

İLYANA KOZINZYANA.....17

AMBE VƏ RAMBE.....18

İbtidai sinif şagirdləri
və məktəbəqədər
azərbaycanlı uşaqlar üçün
aylıq jurnal

1958-ci ildən çıxır

Təsisçi:
Azərbaycan Gənclər İttifaqı

Baş redaktor
Rafiq Yusifov

Redaksiya heyəti:
Hüseyn Abbaszadə
Yusif Hüseynov
Xanım Əlibəyli
Ağacan Əhmədov
Ənvər Qarayev
Zahid Xəlil
Cahangir Məmmədov
İlyas Tapdıq

Məsəl katib
İlqar Mehdiyev

Bədii redaktor
Arif Hüseynov

Dizayner-rəssam
Leyla Salamova

Redaksiyanın ünvanı:
Bakı- AZ 1146,
Mətbuat prospekti,
529- cu məhəllə,
Telefon 439 08 53

Çapın izlənilməsi: 20. 05. 05
Sifariş 1814
Tiraj 1500
Kağız formatı 60/90/ 1/8
Çap vərəqi 2,5
Hesab-naşır vərəqi 3,93
Ofset üsulu ilə çap olunub

Bakı
"Azərbaycan" nəşriyyatının
mətbəəsi

Lisensiyaya № 022328

GÖYƏRÇİN

3000 manat

